

SPORT LANGUAGE AND ITS TRANSLATION

Spor Dili ve Çevirisi¹

Gülhanım ÜNSAL²

Abstract

Sport is separated from other areas with its special structure, operation, technique and vocabulary. Each sport branch has its own jargon, cliché, and even argot. This rich vocabulary is reflected in sports news, comments and texts. The language of sport is dynamic, concrete and imaginary; it contains idiomatic, metaphorical expressions. The language of sport has an economic and intensified vocabulary. Sport language is creative. In the language of sport, by nature, foreign words taken from English are frequently found. Sport terms are up to date. As sport is settled into daily life, as it is adopted, his terms are expanded in daily language. Technology is one of the most important factors in the spread of sports terms. Sport language includes verbal and nonverbal forms of communication. While understanding sports news texts requires a linguistic and cultural sporty background, we believe that translating requires a high level of cognitive ability. In this respect, we think that sports news texts, which constitute one of the special areas of press translation, should be given a separate place in translation education. From this point of view, sports news texts in the source language are examined in terms of text type, structural (mode-time-aspect, elliptical expression, name derivation), semantic (euphemism, borrowing, abbreviations) and cultural (jargon, cliché, argot, figure of speech, proverbs and idioms) aspects and the difficulties encountered in their translations are tried to be determined. Within the framework of the communicative approach in translation, linguistic communication, constructive terms of linguistic communication, functions of language and compensation method are included. As a result, it was considered that the compensation method would be appropriate in the translation of sports news texts.

Key Words: Sport Language, Translation, Communicative Approach in Translation, Compensation Method.

Öz

Spor kendine özgü yapı, işleyiş, teknik ve özel sözcüklüğüyle diğer alanlarından ayrılır. Her spor dalının da kendine ait bir jargonu, klişesi, hatta argosu vardır. Bu zengin sözcüklüğü spor haber, yorum ve metinlerine yansır. Spor dili canlı, somut ve imgeseldir, deyimsel, eğretilmeli ifadeler içerir. Spor dilinin tasarruflu ve yoğunlaştırılmış bir sözcüklüğü vardır. Spor dili yaratıcıdır. Spor dilinde doğası gereği sıklıkla İngilizceden alınan ödünçleme sözcüklere rastlanır. Spor terimleri günceldir. Spor günlük hayata yerleştikçe, benimsendikçe, terimleri de günlük dilde yayılır. Teknoloji spor terimlerinin yayılmasında en önemli etkenlerden biridir. Spor dili sözlü ve sözsüz iletişim biçimleri içerir. Spor haber metinlerini anlamak dilsel ve kültürel bir sportif arka planı gerekli kılarken, çevirmek de üst düzey bilişsel bir yeti gerektirir kanısındayız. Bu bakımdan, çeviri eğitiminde basın çevirisinin özel alanlardan birini oluşturan spor haber metinlerine ayrı bir yer verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu noktadan hareketle, çalışmada kaynak dilde spor haber metinleri metin türü, yapısal, (kip-zaman-görünüş, eksiltili anlatımlar, ad türetme); anlamsal (örtmece, ödünçleme, kısaltmalar) ve kültürel (jargon, klişe, argo, söz sanatları, atasözü ve deyimler) açıdan incelenmiş ve çevirilerinde karşılaşılan zorluklar belirlenmeye çalışılmıştır. Çeviride iletişimsel yaklaşım çerçevesinde dilsel iletişim, dilsel iletişimin kurucu terimleri, dilin işlevleri ve telafi yöntemine yer

¹ Bu makale 7-8 Mart 2019 tarihinde Galatasaray Üniversitesi'nin düzenlediği XIV. Ulusal Frankofoni Kongresi'nde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Doç., Dr., Marmara Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık ABD, e-mail: gulhanim.unsal@marmara.edu.tr

verilmiştir. Sonuç olarak, spor haber metinlerinin çevirisinde telafi yönteminin uygun olacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor Dili, Çeviri, Çeviride İletişimsel Yaklaşımı, Telafi Yöntemi.

*Ben sporcunun zeki, çevik ve ahlaklısını severim.
Kemal ATATÜRK*

GİRİŞ

Spor doğası gereği farklı bir yapı ve işleyişe sahip olduğu için diğer alanlardan ayrılır. Her bir spor dalı kendine özgü kuralı, ilkesi ve yapılaş biçimiyle diğerlerinden ayrılır ve kendi sözvarlığını oluşturur. Bu oluşum spor dili ve haber metinlerine yansır.

Spor dili canlı, somut, imgesel, deyimsel, eğretilmeli, yaratıcı, hatta bazen ısıracıdır (Blanchet, 2006: 11). Sporun her bir dalı kendine özgü, teknik ve özel bir sözvarlığına sahiptir. Her bir spor dalının kendine özgü bir jargonu, klişesi, hatta argosu vardır. Valéry'nin « çağımızın dili yok. Bunu itiraf etmeye de cesaretimiz yok » dediği dönemlerde, spor, kesinlikle yokluğuna teessüf ettiği, bu yeni, canlı ve eğretilmeli dilini oluşturmuştur. Atletizm, futbol, hentbol, rugby, basketbol, kayak, yüzme, atış, tırmanma, ata binme, kum yatçılık, koşu, çim ya da buz hokeyi, vb. modern sporlar spor dilinin gelişmesine ve zenginleşmesine katkıda bulunmuştur (Ligas, 2009: 1). Bu alanda sözcük üretimi çok boldur. Aynı sözcük ve deyim sporun türüne göre farklı anlamlara gelebilir. Ancak yine de, meslekten olmayanın anlayamayacağı, her spor dalının kendine özgü teknik bir terimi vardır.

Spor terimleri güncel ve her yerdedir. Futbol France ve Spor Terimleri yazarı Jean-Pilippe Bouchard (akt. Blanchet, 2006: 13), spor dilinin günlük sözvarlığını zenginleştirdiğini söyler. Terimlerle beslenen bir çeşit spor üst-dilinin geliştiğini vurgular. Dilbilimci Pierre Merle (2001)'e göre, günlük dil imgelerden yoksundur, ama spor dili bunu fazlasıyla taşır. Spor toplum hayatında yerini aldıkça, spor dili de günlük dilde yayılır. Örneğin, siyasi bir söylemde « marquage à la culotte » (yakın takibe almak) şeklinde bir futbol terimine rastlamak mümkündür. Spor dilinin yayılmasına başka bir etken de teknolojinin gelişimidir. Özellikle uydu, kablo, internetin gelişimiyle televizyon kanallarının çoğalması, görsel işitsel araçların artması, radyoda spor ve naklen maç yayınlarına ayrı bir önem verilmesi, vb. etkenler spor dilinin gelişimi ve yayılımına yardımcı olmuştur. Ama teknoloji çağı beraberinde getirdiği yeniliklerle, eski, modası geçmiş pek çok deyim atılmasına sebep olmuştur. Örneğin, İtalyan Campagnolo bisiklet markasına gönderme yaparak, iyi giyinmiş bir bisikletçiye « tam Campa » denirdi. Aynı şekilde « papatya toplamaya giden » kaleci deyimini nadiren kullanılırken, artık sadece « il a des gants en peau de pêche » (kalecinin eldiveni çok yumuşak/gol yiyor, kevgir gibi) deyimini kullanılmaktadır.

Spor yeni eğilimin, yazın ve şiir dilinin aleyhine, daha teknik ve çözümlemeli (analytique) bir dil kullanımı olduğu göze çarpar. Laget (akt. Blanchet, 2006: 11)

« bu somut eğilimin yeterince net bir gelişme » olduğunu ifade eder. Görüntünün sözlü dile, sanatsal anlatımlara zarar verdiğini vurgulayan Laget, « eskiden radyo söyleşilerinin çok büyüleyici olduğunu; hız akışının anlatıya eklendiğini; görüntünün gelişile, dilin büyüünün bozulduğunu ve sözlü basının neredeyse yok olmak üzere olduğunu » ifade eder. Sporda dinleyici/izleyici bir yakınlık, bir aitlik hissi yaratan belli bir kalıp ifade bekler. Ama spor yorumunun görevi sporu geliştirmektir. Öyle ki, spor muhabiri maçın sertliğini betimlemek için, abartılı bir şekilde savaş eğretilmeleri kullanabilecektir. Böylece spor dilin yaratıcı gücü ortaya çıkacaktır.

Spor dilinin sözlü iletişim biçiminde, en az çaba yasası gereği, az sözcükle çok şeyi anlatma durumu vardır. Spor dili sözü tasarruflu kullanır. Bir maç ya da yarışta hız çok önemli bir etkidir. Oyuncunun yaptığı bir eylemi söze dökmek, oyuncu kadar hızlı hareket etmeyi gerektirir. Eylem ile sözün eşzamanlı olması, az sözle çok şeyin anlatılması beklenir. Bu nedenle spor yorum ve metinlerinde söz yoğunlaştırılır. Spor dili sözsüz iletişim biçimine de dayanır. Bir maçta sözün yerini artık işaretler almıştır. Sporda « sakin ol » yerine « nefes al » denmesi, sporcunun kafasından çok bedenine yönelmişliği gösterir. Burada fiziksel eylemin zihinsel durumu düzeltmede çok etkili olduğu söylenebilir. Ancak, sporun doğası gereği bedene yönelme durumu, sözlü iletişimin aleyhine, sözsüz iletişimi -beden dili- daha da geliştirebilir. Bu da her kültürde farklı olan beden dilini, sporun evrensel diliyle, aynılaşmaya kadar götürebilir. Spor alanında iletişimin her biçimi çok önemlidir. Zihin Antrenörü Antoni Girod (2005), « olumlu olmak gerekir, amaç yalnızca olumlu biçimi ayrıcalıklı kılmaktır » diyerek sporun iletişimsel ve eğitsel yönüne vurgu yapar. Kullanılan sözcükler hitap edilen kişiye göre değişir. Ancak terimlerin de ötesinde, önemli olanın olumlu ifade biçimi olduğu, bunun güdülenmeyi ve sporcunun kendine olan güvenini etkileyeceğini açıklar. Waitley (1993: 153) ise, dikkatin yanlış bulmaya değil, etkin alışkanlık ve beceriler öğretmeye yöneltilmesi gerektiğine vurgu yapar.

Spor haber metinlerinin başlığı, sözcük seçimi, dili kullanım biçimi, tümce yapısı, dilbilgisel özellikleri, biçimi, söz sanatları, ideolojisi, alımlama ve aktarma biçimi, vb. özellikleriyle diğer alanlardan daha farklı ve ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Bu bakımdan spor dili ve spor haber metinlerinin çeviride özel bir alan teşkil ettiği gözlemlenir. İki dil ve kültür arasında sportif iletişimi sağlamak çevirinin yeterli ve kabul edilebilir kutuplarında gerçekleşebilir.

1.ÇEVİRİDE İLETİŞİMSEL YAKLAŞIM

İletişimsel yaklaşım dilbilimcilerin dilin işlevlerine odaklanması sonucu doğmuştur. XX. yüzyılın başında, Ferdinand de Saussure (1916) muhatabın beyninde var olan sözcüklerin bütünü olan dili iletişim kurmak için üretilen sözden ayırdı. Özetle, insan iletişimde dil sadece faydalı bir işlevdir. Bir başka deyişle, dil, diğerleri arasından, iki birey arasında bilgi iletmeye yarayan bir kod ya da bir kanaldır. Bu bakış açısına göre, iletişim özel bir iletinin kodlama ve kod çözme terimleriyle açıklanabilir. Kodlama muhatabın iletinin içine koyduğu

bilgileri gönderirken, kod çözme bu iletinin alıcının anlamasını sağlar: Biri kodlar, diğeri bu kodu çözer. Bu kolay ve iki uçlu anlayış, çevirmeni özgün iletinin basit bir kod çözücüsü, erek iletinin ise yeniden-kodlayıcı gibi algılar (Guidère, 2008: 60).

Jakobson betimlediği dilin işlevleri ve söylem çalışması çeviribilimsel düşünceyi zenginleştirecek olan pek çok iletişimsel akımın gelişmesine neden olmuştur. Jakobson (1963: 209-221; Kıran, 1996: 90-99) dilsel iletişimi altı işleve ayırır:

1-*Gönderge işlevi* ya da bildirme işlevi dilin temel işlevidir ve bilgi iletmeye yarar. Nesnel bilgileri iletir ve her türlü yazılı iletinin temel işlevini oluşturur.

2-*Anlatım işlevi* ya da dilin belirtme işlevi de denir. İleti ile ileti üreten gönderici arasındaki ilişkiyi açıklar. Öznel bir özellik taşır.

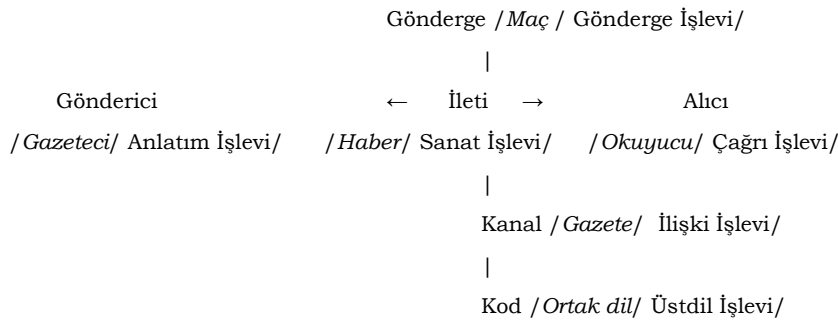
3-*Çağrı işlevi* ileti ile alıcı arasındaki ilişkileri açıklar ve dili alıcıyı etkilemek amacıyla kullanır. Bu işleve 'dilini yaptırma' işlevi de denir.

4-*İlişki işlevi* gönderici ile alıcı arasındaki ruhsal ilişkiyi kurar ve sürdürür. Daha çok 'dilini törensel' işlevini yerine getirir. Yazı dilinde okunaklı bir yazı, noktalama işaretleri, imlâ kuralları birer ilişki öğeleridir.

5-*Üstdil işlevi* alıcı tarafından anlaşılamayan göstergelerin anlamını açıklar. Gönderici betimleme konusu olarak dili ele alır.

6-*Sanat işlevi* iletinin kendisiyle ilgilenir ve her türlü dilin gücül deneyim biçimini içerir.

Genel göstergebilimsel dil edimleri çözümlemesine dayanarak (dil işlevlerinin çeşitliliğinde incelenmelidir), Jakobson her sözlü iletişimin, her dilsel denemenin kurucu öğelerini çözümlmeyi önerir. Çünkü dil bir bildirişim aracıdır. Kıran (1996: 83) bildirişimi « göstergeler dizgesi aracılığıyla bilginin isteyerek aktarımı » olarak tanımlar. Her bildirişim süreci, ortak bir dile sahip alıcı ve gönderici arasında gerçekleşen bir ileti aktarımıdır. Dilsel bildirişimin gerçekleşmesi için *gönderici, ileti, alıcı, gönderge, kod ve kanala* ihtiyaç vardır. Bildirişimin temel öğeleri ve işlevleri arasında sıkı bir ilişki vardır (Baylon-Fabre, 1990: 64). Bu bağlamda Jakobson'un bildirişim modeli ve dilin işlevleri spor haber metinlerine şu şekilde uyarlanabilir:

Gönderge /maç, spor etkinliği/ iletinin göndermede bulunduğu durum ya da sözü edilen şeydir. *Gönderici* /gazeteci/ iletinin temel kaynağıdır. *İleti* /haber iletisi/ gönderici ile alıcı düzleminde gerçekleşir. Bir kod yardımıyla ileti oluşturulur. *Alıcı* /okuyucu/ göndericinin kodladığı iletiyi çözen kişidir. Alıcının iletiyi yorumlama işlemidir. Alıcıyla göndericinin kullandığı sözcükler farklı olduğunda aralarında iletişimsizlik olur. *Kod* /ortak dil/ özel bir belirtkeler sistemine ait birleşim kurallarının tümüdür. Doğal dillerde, kod sesbirim ve biçimbirimlerin kendi aralarındaki birleşim kurallarından oluşur. *Kanal* /gazete/ koda ait göstergelerin aktarıldığı bir araçtır, iletinin iletilmesinde fiziksel bir dayanaktır.

Jakobson (1959) çeviri kuramında dönüm noktası oluşturacak bir saptamada bulunur. « Göstergesel bir ögeyi -bir söylem de olabilir- çevirmek, onu tamamen başka bir ögeye dönüştürmek demektir ve çevrilmiş bir öge de zenginleşir » diyerek, çeviriyi bir yorumlama sorunu olarak ele alır. Jakobson çeviriyi üçe ayırır:

1- *Dil-içi çeviri*: İnsanın diğer bir insandan her defasında dilsel bir ileti aldığı anda gerçekleşir.

2- *Dillerarası çeviri*: İki farklı dil dizgesine ait metinler üzerinde çalışıldığı zaman çeviri diller arası olur.

3- *Göstergelerarası çeviri* ya da *dönüşüm*: İki ya da daha fazla göstergesel dizge arasında -sinema, resim, müzik, kitap, vb.- bir dönüşümdür.

Jakobson (1959: 61) diller esas olarak « ifade edebildikleriyle değil, ifade etmek zorunda kaldıklarıyla » birbirinden ayrılır diyerek, Eskimo dilinde « kar », Arap dilinde « deve » gibi bu duruma örnek olarak verilebilecek pek çok sözcük gösterir.

Hatim ve Mason (1990) ise, amaçlarının çeviride kuram ile uygulama arasındaki uçurumu azaltmak olduğunu ifade ederler. Özellikle iletişim bilimlerinden ilham alarak, çeviriyi sosyal bir bağlam içinde yer alan bir iletişim süreci olarak düşünürler. Bu bağlamda çevirmenin karşılaştığı temel sorunları üç düzeye ayırırlar:

1. Kaynak metnin anlaşılması:

- metnin bölümleri (dilbilgisi ve sözcük bilgisi),
- uzmanlık bilgilerine sahip olma,
- kastedilen anlamı anlama.

2. Anlamı iletme:

- sözcüksel anlamı iletme,
- dilbilgisel anlamı iletme,

-gizil okuyucu tarafından açık ya da örtük anlam dâhil, söz sanatlarının anlamını iletme.

3.Erek metnin değerlendirilmesi:

- okunabilirlik,
- erek dilin genel ve söylemsel uzlaşmalarına uygunluk,
- çevirinin belirtilen amaca göre yeterliliği.

Hatim ve Mason (1990), çeviriyi « iletişimsel söylem », çevrilecek metni de « iletişimsel çeviri-eylemi » olarak görürler. Bu düşünceden hareketle, « bir çözümleme içinde olup biten şey (alan), katılanların kimliği (eyleyenler) ve iletiyi iletme için seçilen aracın (tarz) bağlamının yeniden oluşumunda okuyucuyu içeren » uygulamalı bir iletişim modeli geliştirirler. Bu üçayaklı modele dayanarak iletişimsel, edimbilimsel ve göstergebilimsel olmak üzere üç bağlamsal boyut belirlerler:

1-İletişimsel boyut alan, eyleyen ve tarzla ilgili bütün değişkenleri içeren bağlamın bir görünüşüdür.

2-Edimbilimsel boyut yönelmişliği, kastı, amacı düzenleyen bağlamın bir görünüşüdür.

3-Göstergebilimsel boyut metinlerarası göstergesel ilişkileri düzenleyen bağlamın bir görünüşüdür.

Bu çözümleme doğal olarak çevirmeni her şeyden önce bir « iletişimci » olarak düşünmeye götürür.

1.1.Telafi Yöntemi

Nida (1964: 159) çeviribilime biçimsel ve devingen eşdeğerlik olmak üzere iki temel kavram getirir. İletişimsel anlama çok büyük bir değer verir ve amacı hangi dilde olursa olsun, iletiyi açık ve anlaşılır kılmaktır. Çeviri yapmak, kaynak dilin iletisine en yakın doğal eşdeğerliği erek dilde üretmek demektir; bu önce gösterilende, sonra biçimde gerçekleşmelidir. Nida (1964: 121) iletişimin etnik-dilsel görüşünden yola çıkarak, bütün çeviri türlerinin 1- bilgi kaybı, 2- bilgi ekleme, 3- bilgi değişikliği içerdiğini söyler.

Oysa çevirmen en az değişiklikle iletiyi iletmekle yetinmelidir, bir başka deyişle, bu değişiklikler erek dilde anlamı sadece « öngörmeye » yarar (Guidère, 2008: 60). Bu düşünce ilk defa Nida (1964) tarafından çeviriye uygulanır. Nida iki dil arasında « öngörülemez bilgiler » üzerinde çevirmenin çalışmasına yoğunlaşmayı önerir. Çevirmenin bazı iletileri « telafi etmek » gibi temel bir görevi vardır. Bu « telafi » sıra dışı sözcüklerin sırası ya da az kullanılan bir ifadenin varlığı gibi dilsel; bazı kavram, metin türü ya da gündelik hayatta olmayan nesnelere gibi kültürel nedenlerle yapılabilir.

Telafi (compensation) erek metinde benzer bir etkinin yeniden oluşumuyla, kaynak metindeki etki kaybını örtmeye dayanan bir çeviri yöntemidir (Guidère,

2008: 88). Newmark (1991: 144)'a göre, cinas, ses yinelemesi, tartım, argo, eğretilme ve ad, önad, fiil, belirteç gibi anlam içeren, dünyayı betimleyen sözcükler telafi edilebilir. Hervey ve Higgins (1992: 34) telafi yöntemini dört türe ayırırlar.

1-Tür telafisi: Erek metinde kaynak metnin özel etkisini yeniden yaratmak için farklı dilsel yöntem kullanmaya dayanır.

2-Yer telafisi: Kaynak metinde bulunduğu yeri erek metinde başka bir yere yerleştirmeye dayanır.

3-Birleştirme telafisi: Erek metnin yeniden oluşumunda, ister karıştırarak, ister birleştirerek, kaynak metnin bazı öğelerini yoğunlaştırmaya dayanır.

4-Ayırma telafisi: Erek metinde daha yaygın olan bir biçim aracılığıyla, kaynak metinde bir sözcüğün anlamını geliştirmeye dayanır.

Bu telafi türlerinden ilk ikisi (tür ve yer) vazgeçilmezdir ve aynı metinde, hatta aynı metinsel öge için bile, ortaya çıkabilir. Son ikisi ise (birleşme ve ayırma) her metnin biçimsel özelliği, her bir dilin sözcüksel özelliğini gösterdiği için karşılıklı olarak çıkartılabilir. Hervey ve Higgins (1992: 40) tatmin edici bir telafiyi başarmanın zor olacağını söylerler. Telafi kesinlikle, çevirmenin becerisini göstermesini sağlar, ama bu çaba boş yere anlamsız metinsel özelliklerle harcanmamalıdır. Çeviri bilimciler telafinin genellikle zor olduğu, bazen de imkânsız olduğu konusunda birleşirler; her şey metne ve istenen etkiye bağlıdır.

O halde, iletişimsel eşdeğerliği sağlamak amacıyla, spor haber metinlerinin çevirisinde, çeviride iletişimsel yaklaşım çerçevesinde telafi yönteminin uygulanabilirliğinden söz edilebilir.

1.2.Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacını, kaynak dilde spor dili ve spor haber metinlerini metin türü, yapısal, anlamsal ve kültürel açıdan incelemek, çevirisinde karşılaşılan güçlükleri saptamak ve uygulanan çeviri yöntemini açıklamak oluşturmaktadır.

2.YÖNTEM

Çalışmanın yöntemi, tarama modelinde betimsel bir nitelik taşımaktadır. Çalışmada kaynak dilde Le Monde, Le Figaro ve RFI gazetelerinin çeşitli spor haberlerini inceleyerek spor dili ve çevirisinde karşılaşılan zorlukları saptamaya çalıştık. Bu bağlamda, çeviri güçlüklerini metin türü, yapısal (kip-zaman-görünüş, eksiltili anlatımlar, ad türetme); anlamsal (örtmece, ödünçleme, kısaltmalar) ve kültürel (jargon, klişe, argo, söz sanatları, atasözü ve deyimler) açıdan incelemeye gayret ettik. Çalışmada dilsel iletişim, dilsel iletişimin kurucu terimleri, dilin işlevleri ve telafi yöntemini çeviride iletişimsel yaklaşım çerçevesinde açıklamaya çalıştık.

3.BULGULAR

3.1.Metin Türü Açısından

Reiss (1968) metinleri türlerine göre bilgilendirici, anlatımsal, işlevsel ve çoklu-araçsal olarak dört ulama ayırır (Rakova: 2014; Polat: 2016: 166-167; Göktürk 1994: 27). Haber metinleri bilgilendirici metin türü sınıfına girer. Bilgilendirici metinler içerik odaklıdır. Kullanımlık metin türü olarak da adlandırılan bu türün içinde haber, öğretici yazı, gözlem, makale, yasa vb. girer. Amaç alıcıyı bilgilendirmek, haber vermektir. Çeviri metnin hedefi göndergesel içerik aktarımı yapmaktır. Bu türden metinlerin çevirisi içerik odaklı, erek dil ve kültür odaklıdır (Yazıcı, 2005: 143).

Metin türü açısından bakıldığında, spor haber metinleri bilgilendirici, kullanımlık metin türü içinde yer alır. Ancak, haberin içeriğine göre Reiss'in metin türlerinden hem işlevsel, hem bilgilendirici, hem anlatımsal, hem de çoklu-araçsal metin türlerinin özelliklerini taşıyabilir. Bu karmaşık özellikler taşıyan metinlerin biçimsel ve duyuşsal özelliklerinin de erek dil ve kültüre aktarımının bir güçlük gösterdiği söylenebilir.

Kullanımlık metin türleri bilgi içerdiği için, iletinin içeriğinin korunması son derece önem arz eder. Bunun için, çevirisinin iletişimsel yaklaşım çerçevesinde iletişimsel, edimbilimsel ve göstergebilimsel boyutları dikkate alarak yapılmasının uygun olacağı söylenebilir.

3.2.Yapısal Açıdan

- Kip-zaman-görünüş

Eylem verdiği bilginin niteliğine göre (istek, haber, emir vb.), zamanına göre (şimdi, geçmiş, gelecek, vb.) ya da görünüşüne göre (süren, bitmiş, gerçekleşmek üzere olan vb.) özellikler gösterir (Polat, 2006: 207). Haber metinlerde yerine göre bütün zaman ve kiplere rastlanmakla beraber, sıklıkla koşul/şart kipinin (geçmişteki gelecek) kullanıldığı göze çarpar. Şart kipi, doğruluğu henüz onaylanmamış olayları belirtir. Bir istek, esef, hayali bir olay, yumuşatma, şaşkınlık, tavsiye, sitem vb. kullanım değerlerini içerir (Delatour ve diğ., 2004: 142-143).

-Mondial de handball 2019: un France-Russie qui **pourrait** être décisif ou... (Le Monde, le 17.01.2019, Le Sport- Handball). (2019 Hentbol Dünya Kupası: Fransa-Rusya maçı belirleyici **olacaktı** ya da...).

-Rui Pinto **pourrait** être extradé vers son pays d'origine dans un délai de trois semaines à un mois, (Le Monde, le 17.01.2019, Le Sport- Football). (Rui Pinto, kendi ülkesine üç hafta ila bir ay içinde iade **edilebilecekti**).

-Eksiltili anlatımlar

Çevirisinde zorluk gösteren bir başka alan da, spor haber metinlerinde sık karşılaşılan eksiltili anlatımlardır.

-Novak Djokovic tout près... d'assommer un arbitre (Le Figaro, le 11.10.2016, Le Sport-Football).

-Les Bleus font leur entrée en lice dans la compétition face au Brésil, vendredi à Berlin, sans leur maître à jouer, **blesé**(Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport-Handball).

-Mais généralement, c'est à la fin de la phase aller... /Ce n'est pas franchement un secret... /si décrié par le gendarme financier européen.../ Tout sauf un cadeau.../ pour compenser... /(Le Figaro, le 13.01.2019, Le Sport-Football).

-**Y'a** des choses qui sont remontées (Le Monde, le 24.11.2018, Le Sport-Tennis).

-Même gardienne, je serais prête...(Le Monde, le 19.01.2019, Le Sport-Football Féminin).

-Ad türetme

Ad türetmenin, kimi zaman herhangi bir kişi ya da nesneye çağrışım yaparak, onu anıstırarak, aralarında benzerlik kurularak gerçekleştiği gözlemlenir. İletişimsel eşdeğerliği sağlayabilmek için her iki dil ve kültürü iyi bilmek gerektiği kanısındaız.

- (...) l'entraîneur, Didier Dinart, s'est retrouvé dans une situation « **schrödingerienne** » (Le Monde, le 17.01.2019, Le Sport- Handball).

Schrödinger-iienne: Erwin Schrödinger (1887-1961), Avusturyalı fizikçidir. İçinden çıkılması zor bir durumu betimler.

-Mondial de handball: à Berlin, les Bleus passent leur « **grösse** Test » allemand (Le Monde, le 15.01.2019, Le Sport- Handball). **Grösse:** Gros.

3.3.Anlamsal Açıdan

-Örtmece

Örtmece, doğrudan ifadesi nahoş olacak bir kavramın yumuşatılmış ifadesi olarak tanımlanır (Petit Robert, 1987). Guiraud (1984: 63) örtmecenin « toplumsal bir incelik » olduğunu söyler. Örtmecelere spor haber metinlerinde rastlamak mümkündür. Örneğin, su sporları için « batma » ya da « boğulma » sözcükleri tabudur, onlar yerine örtmece sözcükler kullanılır.

-L'ère Rivère-Fournier a également coïncidé avec **l'éclosion** de jeunes talentueux et le recrutement de plusieurs **têtes d'affiche**. (Le Monde, le 11.01.2019, Le Sport-Football). **L'éclosion:** Ortaya çıkma, doğma, görünme. **Têtes d'affiche:** Yıldız.

-A l'OGC Nice, les dirigeants Jean-Pierre Rivère et Julien Fournier **claquent la porte** (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport-Football). **Claquer la porte:** Kapıyı kapatmak; ayrılmak.

-Open d'Australie: Garcia **étouffée** au 3e tour, plus de Française en lice (RFI, le 18.01.2019, Le Sport- Tennis). **Etre étouffé**: Boğulmak; kaybetmek.

-A 36 ans et demi (**il soufflera sa 37e bougie** en mai), Petr Cech s'apprête à **raccrocher les gants** et **boucler sa carrière de footballeur professionnel** débutée il y a 20 ans (RFI, le 16.01.2019, Le Sport- Football). **Il soufflera sa 37e bougie**: 37 yaşına girecek. **Raccrocher les gants**: Kaleciliği bırakmak. **Boucler sa carrière**: Kariyerini bitirmek.

-2006: la fracture du crâne qui faillit lui **coûter la vie** (RFI, le 16.01.2019, Le Sport- Football). **Coûter la vie**: Hayatına mal olmak, ölmek.

-L'Arabie saoudite, nouvelle **Mecque** du football globalisé (RFI, le 22.01.2019, Le Sport-Football). **Mecque**: Mekke.

-Ödünçleme

Ödünçleme yabancı dilden sözcük alma stratejisi olarak spor haber metinlerinde sıkça görülür. Bu diller ve kültürlerarası bir durumdur. Spor dilinde yabancı kültürle bir yakınlık kurulmasına vesile olabilir. Her ne kadar benimsenirse de, evrensel bir dil oluşumuna doğru gidildiğinin bir göstergesidir.

-Thomas avait fait son **coming-out** en 2009 (RFI, le 21-11-2018, Le Sport-Football). **Come out**: Eşcinsel olduğunu açıklamak.

-Sport et homosexualité, un vrai tabou? (RFI, le 21-11-2018, Le Sport-Football). **Spor** ve **homoseksualite**, gerçek bir **tabu** mu?

-(...) grâce au **lobbying** de Richard Gasquet et...(Le Monde, le 22.11.2018, Le Sport-Tennis). **Lobbying**: Kulis çalışması.

-Opéré de la hanche il y a un an, le **tennisman** écossais de 31 ans espère aller jusqu'à Wimbledon, (Le Monde, le 11.01.2019, Le Sport- Tennis). **Tennisman**: Tenis oyuncusu.

- (...) le ski **freestyle** est accoutumé à la débrouille. Acrobatique, ce sport spectaculaire englobe le **slopestyle** – sorte de « **skatepark** en ski » –, le **half-pipe** (« demi-lune »), le ski de bosses et le **skicross**... Font-Romeu a « repensé » son **snowpark** (Le Monde, le 12.01.2019, Le Sport-Ski). **Freestyle**: Serbest/ **Slopestyle**: Yamaç/ **Skatepark**: Kaykay/ **half-pipe**: Yarım ay/ **Skicross**: Çapraz kayak/ **Snowpark**: Karparkı.

-(...) les «**Samourai blues**» ont enchaîné les bons résultats (Le Figaro, le 13.01.2019, Le Sport-Football). **Samourai blues**: Mavi Samuraylar.

-Pour la Chine, le football est l'un des axes du «**soft-power**» (Le Figaro, le 13.01.2019, Le Sport-Football). **Soft-power**: Yumuşak güç.

-Memphis (18v-18d) est 10e et perd de la distance dans la course aux **play-offs** (Le Figaro, le 01.01.2019, Le Sport-Basket-ball). **Play-offs**: Rövanş maçı, eleme maçı, bir üst lig maçı.

-Un hackeur portugais lié aux « **Football Leaks** » arrêté en Hongrie (Le Monde, le 17.01.2019, Le Sport- Football). **Football Leaks**: Dünyanın en büyük belge sızıntı olaylarından biri ve futbol üzerine yapılan gizli ve yasadışı işleri ortaya çıkarma amacı güden bir proje olarak açıklanabilir.

-Ligue 1: Lille pour creuser l'écart, avant un chaud **derby** dans le Chaudron (RFI, le 18.01.2019, Le Sport- Football). **Le derby**: Önemli karşılaşma.

-Le **sprint** (vers la Coupe du monde) est lancé depuis un moment (RFI, le 17.01.2019, Le Sport- Football). **Le sprint**: Sürat koşusu, kısa koşu.

-Le roi des **clean sheets** admiré par ses pairs (RFI, le 16.01.2019, Le Sport-Football). **Clean sheets**: Maçta kalecinin gol yememesi.

-Lors du **mercato** de l'été 2018, les équipes saoudiennes ont ainsi su profiter de l'effondrement de la livre turque (RFI, le 22.01.2019, Le Sport- Football). **Mercato**: Pazar, piyasa/ Transfer dönemi.

Super-, hyper-, ultra-, vb. ön eklerin dilimize çevirisinde genellikle ödünçleme yoluna gidildiği gözlemlenir.

- « a vraiment un coup à jouer, sans être **archi**-favorite » (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport- Handball). **Archi**:- Aşırı.

-C'est **super** dur (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport- Football). **Super**: Süper.

-Le stade **ultramoderne** de 35 000 places qui a accueilli des matchs de l'Euro 2016 (Le Monde, le 11.01.2019, Le Sport- Football). **Ultra**: Ultra.

-Kısaltmalar

Kısaltmaların genelde sözü ve yeri tasarruflu kullanma biçimi olarak ortaya çıktığı gözlemlenir. Ancak çok bilindik olmayan kısaltmaları anlamak oldukça zordur. Bunun için, spor dilinde kullanılan kısaltmaların hem kaynak hem de erek metinde açılımının parantez içinde verilmesi anlamayı kolaylaştıracaktır.

-Les sports qui seront ajoutés au programme des Jeux olympiques 2024 à Paris devraient être annoncés par le **CIO** en septembre 2019 (RFI, le 04.12.2018, Le Sport). **CIO**: Congrès International Olympique.

-**JO** Paris 2024: le billard frappe à la porte (RFI, le 04.12.2018, Le Sport). **JO**: Jeux Olympiques.

-Coupe de la Ligue: le **PSG**, quintuple tenant du titre, éliminé en quarts (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport- Football). **PSG**: Paris Saint-Germain.

-La Coupe de France: elle est organisée par la **Fédération française de football (FFF)** (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport- Football). **FFF**: Fransız Futbol

Federasyonu. Türkçede de FFF olarak kısaltılması dillerarası tesadüfi bir benzerlik durumudur.

-Formé au Viktoria Plzen, devenu **pro** au Chmel Blsany (RFI, le 12.01.2019, Le Sport- Football). **Pro:** Professionnel.

-(...) à la tête de la **Fifa** depuis février 2016, est le seul candidat (RFI, 06.02.2019, Le Sport- Football). **FIFA:** Fédération Internationale de Football Association/ Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği.

-L'**UEFA** a infligé une amende de 35 000 euros au club parisien (Le Monde, le 12.01.2019, Le Sport- Football). **UEFA:** Union des Associations Européennes de Football/Avrupa Futbol Federasyonları Birliği/ Union of European Football Associations: Fransızcada **UAEF** şeklinde değil, İngilizce kısaltma biçimiyle kullanıldığı dikkat çekmektedir.

-Le sociologue (...) chargé de recherche au Centre national de recherche scientifique (**CNRS**), entend apporter son soutien à la création de l'association (Le Monde, le 05.02.2019, Le Sport-Rugby). **CNRS:** Ulusal Bilimsel Araştırma Merkezi.

3.4.Kültürel Açıdan

-Jargon, klişe ve argo

Spor doğası gereği teknik ve özel bir sözcüğe sahiptir. Her bir spor dalının kendine özgü jargon, klişe, hatta argosu vardır. Argo terimleri 60'lı yıllarda yoğun bir biçimde ortaya çıkar. Jean-Pierre Licois (akt. Blanchet, 2006: 12), « bedenlen zor olan sporların duyulan acıyı ifade etmek için genellikle özel terimler geliştirdiğini » ifade eder. Bu terimlere futbol, hentbol, rugby ve bisiklet sporu alanlarından örnekler verilebilir:

Futbol, « Arconada » (kaleci hatası)/ « passe à dix » (onluk pas) / « hold-up » (oyunu kaybetmek) / « lob » (kalecinin üstünden topu geçirmek) / « main du diable » (topu eliyle kurtarmak) / « rateau » (teknik olarak, topu kendine doğru çekmek) / « renard des surfaces » (sahanın tilkisi: gol fırsatlarını yakalayan, deneyimli golcü) / « mettre le pied sur le ballon » (top çevirmek) / « mettre la semelle » (sert oynamak) / « savonnette » (oyuncudan kaçan top) / « passe téléphonique » (pas vereceğini önceden bildirmek) / « toile » (kalecinin bir çıkışı tamamen kaçırması) / « faire parler la poudre » (ses getiren bir saldırıda bulunmak) / « avaler son sifflet » (düdüğünü yutmak/hakemin önemli bir hatayı görmezden gelmesi) / « sortir une biscotte » (hakemin kart göstermesi) / « avoir une bonne couverture de balle » (topu iyi korumak) / « avoir des escalopes sur le terrain » (sahanın çok kötü durumda olması) / « avaler la trompette » (çok yorgun olmak) / « prendre une valise, une casquette » (ağır bozguna uğramak) / « tricoter/ faire de la dentelle » (topla uzun süre oynamak) / « faire banquette/cirer le banc » (kenar çizgisinde kalmak, oynamamak, beklemede kalmak)/ « truquer le match / tricher » (şike yapmak)/ « s'échauffer » (ısınmak)/ « entrer dans le camping » (kampa girmek)/ vb. çok zengin bir sözcüğe sahiptir ("Les expressions

footballistiques décryptées”, 2019; Lexique des termes et des expressions utilisés”, 2019).

Hentbol, « la roucoulette » (atış tekniği)/ « le chabala » (atış tekniği)/ « le Kung-fu » (atış tekniği)/ « le pastis » (savunma tekniği) / « défense à plat ou en 0-6 » (düz ya da 6-0 savunma) / « défense en 1-5 » (5-1 savunma) / « Schwenker » (Schwenker tekniği) / « deux minutes » (ciddi bir hata yapan oyuncuyu oyundan iki dakika çıkartma cezası)/ « refus de jeu » (oyun reddi)/ « colle » (topu daha iyi kavrayabilmek için ele sürülen madde -vaks) / « descendre au parquet » (parkeye inmek)/ « recevoir un bye » (bay geçmek)/ vb. bir jargonla kendi alanını oluşturur (“Lexique du handball”, 2019).

Rugby, « chistera » (sırt pası) / « aller au charbon » (çok zor bir işi yapmak zorunda kalmak) / « avoir des oreilles en chou-fleur » (kulak şeklinin bozulması) / « mettre le bleu de chauffe » (mavi-işçi-tulum giymek, elle çalışmak) / « la cabane est tombée sur le chien » (kazanma umudu kalmadı, maçın kaderi belli oldu) / « les carottes sont cuites » (kaybettik, hiçbir umut kalmadı) / « le cochon est dans le maïs » (yanmış, işi bitmiş) / « remettre l'église au centre du village » (her şeyi yerli yerine koymak) / « les mouches ont changé d'âne », « la bourrique tourne le cul au foin » (durum değişti) / « le chat est maigre » (skor farkı az) / « la jument n'a pas encore tourné le dos au foin » (henüz hiç bir şey bitmedi) / « c'est à la fin de la foire qu'on compte les bouses » (hesap yapmak için henüz erken) / vb. kendine özgü bir jargon ve kültür geliştirir (“Les expressions du rugby”, 2019).

Bisiklet sporu, « sucer la roue » (tekeri emmek, takılmak) / « partir en chasse-patate » (açık ara uzaklaşmak, kaçmak) / « se mettre en danseuse » (bisikletin üstünde elleriyle tutunup ayağa kalkmak) / « avoir la giclette » (hamle yapmak) / « prendre une tôle » (başarısız olmak, kaybetmek) / « descendre comme un fer à repasser » ou descendre comme une caisse à savon » (kasılarak, tereddüt ederek, sık sık fren yaparak yokuştan inmek) / « allumer les phares », « saler la soupe », « charger la mule », « faire sauter la soupape », « faire exploser la chaudière », « se faire une fléchette » (uyuşturucu almak, doping yapmak) / « flinguer » (yarışın başından itibaren sert saldırmak) / « ratonner » (yarışta ayrılmadan kazanmak) / « en mettre un coup sur la meule », « faire rougir le 13 dents » (hızını artırmak) / « l'autobus » (belli bir sürede menzili tamamlamak için, özellikle dağda, ayrılmış yarışmacıların birleşmesi) / « becqueter de l'aile » (kendini toparlamak için çok kısa bir süreliğine arabanın kapısından destek almak) / « fumer la pipe » (zorlanmadan kazanmak) / « avoir la socquette légère », « avoir la chaussette légère », « avaler le macadam » (formda -güç ve yetenekçe istenilen durumda-olmak) / « avoir la socquette en titane », « pédaler dans l'huile » (kolayca sürmek) / « avoir les mains sur les cocottes » (fren yapmak) / « rouler les bouts droits » (uzun mesafelerde ara vermek) / « mettre le nez à la fenêtre » (yarışın başına geçerek ya da hızlanarak, rakibin zayıf ve güçlü yönlerini test etmek) / « rencontrer la sorcière aux dents vertes ou l'homme au marteau » (ciddi bir başarısızlığa uğramak) / « avoir de la laine sous les ongles » (rakibinin formasına asılarak kazanmaya çalışmak) / « avoir le nez dans la ceinture » (inişte sırtını

kamburlaştırmak) / « finir sur la jante » (düz teker izlenimi vererek, zorlanarak tamamlamak) / « pédaler avec les oreilles » (yarışmacının pedal çevirirken stiline akıcılıktan uzak bir şekilde başının sağa sola sallanması) / « se faire l'oignon » (hoş olmayan bir durumda olmak) / « se refaire la cerise » (kazanmak) / « compter les pavés » (hızlı gidecek gücü kalmadığı için çok yavaş gitmek) / « battre le record » (rekor kırmak)/ vb. jargon, klişe, argo ve deyimlerle kendi dilsel ve kültürel alanını yaratır (“Les expressions et jargon du cyclisme”, 2019; “Le jargon cycliste”, 2019).

Görüldüğü gibi, her bir spor dalının kendine özgü teknik ve özel bir sözvarlığı vardır. Bu sözvarlığı imgeseldir; zihinde resmedilir; canlı eğretilmelerle bezenmiştir; deyimseidir; yoğunlaştırılmıştır; somuttur. Örneğin, Teniste « un banana shot » terimi zihinlerde « muz » resmi canlandırır; « kavis çizen uzun bir çizgi vuruşu » anlamına gelir. Futbolda « bouffer la feuille » deyimini anlaşılmasa, ondan çok şey çıkartılabilir. Takımına kazandırabilecekken, kaçırılmayacak golleri kaçırmak anlamına gelirken, oyuncuyu üstünde skorun bulunduğu kâğıdı, pişmanlıktan, yerken gözünüzün önüne getirebilirsiniz. Hentbolde: /Handball: l’Espagne **décroche** son premier Euro (Le Monde, le 28.01.2018, Le Sport-Handball). (Hentbol’de İspanya Avrupa birinciliği elde etti). Bu tümcede, elde etmek « obtenir » fiili ile değil de « décrocher » (asılı bir şeyi indirmek, çengelden kurtarmak) fiili ile verilir. Bu durum spor dilinin imgeselliğine göndermede bulunur. Durum gözümüzün önünde oluyormuş gibi somutlaşır, canlanır, resmedilir. Avrupa sözcüğünün /d’Europe ou européen/ olarak yazılması gerekirken /Euro/ olarak kısaltılması spor dilinin sözü tasarruflu kullanımıyla bağdaştırılabilir. Ayrıca, « şampiyon » sözcüğü yerine « birinci » sözcüğünün seçimi de gazetenin ideolojisi olarak açıklanabilir.

-Söz sanatları

Spor metinlerinde sanatsal anlatım özelliğinden kaynaklanan benzetme, eğretilme, düz değişme vb. söz sanatları bulunur.

-Benzetme

-**Comme** à Liverpool et face à Naples, dans des matchs décisifs de Ligue des champions (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport- Football). **Comme** à Liverpool: Liverpool’daki gibi.

- (...) présenté par ses avocats **comme** un « lanceur d’alerte » (Le Monde, le 17.01.2019, Le Sport- Football). **Comme** un « lanceur d’alerte » : « Felaket tellalı » gibi.

- (...) **comme** tous ceux qui ont toujours gagné (Le Monde, le 19.01.2019, Le Sport-Biathlon). **Comme** tous: Herkes gibi

-Connu **comme** le loup blanc avant son arrivée dans la ligue nord-américaine, Luka Doncic... (RFI, le 03.02.2019, Basket-ball). **Comme** le loup blanc: Beyaz kurt olarak.

-(...) le footballeur argentin Emiliano Sala **ainsi que** son pilote, (RFI, le 03.02.2019, Football). **Ainsi que** son pilote: Pilotu gibi.

-Eğretileme

-Mourinho à Pogba: « tu es **un virus** pour nous » (Le Figaro, le 03.12.2018, Le Sport-Football). **Un virus**: Virüs.

-Mohamed Salah, **star** de l'équipe égyptienne de football (Le Monde, le 28.05.2018, Le Sport-Football). **Star**: Yıldız.

-Euro 2018 de handball: les Bleus visent le bronze pour effacer la « **claque** » de la demi-finale (Le Monde, le 28.01.2018, Le Sport- Handball). **Claque**: Tokat.

-Mondial de handball: la France, **joyau** sans Karabatic (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport- Handball). **Joyau**: Mücevher.

-(...) la Fédération française de handball pour faire tourner à plein régime son « **usine à champions** » (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport-Handball). **Usine à champions**: Şampiyon fabrikası.

- (...) même privée de sa **clé de voûte** (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport-Handball). **Clé de voûte**: Kilit taşı, anahtar taşı, temel, dayanak.

- « Les joueurs ne sont pas **des citrons** » (Le Monde, le 17.01.2019, Le Sport-Handball). **Le citron**: Limon.

-La saison 2018-2019 de la « **dame de fer** » du ski alpin a été sabotée (Le Monde, le 18.01.2019, Le Sport-Ski). **La dame de fer**: Demir leydi/ yenilmez.

-Le **monarque du biathlon** depuis sept saisons, quintuple champion olympique de la discipline (Le Monde, le 19.01.2019, Le Sport-Biathlon). **La monarque du biathlon**: Baitlonun hükümdarı.

-Luka Modric, **petit prince** croate élu Ballon d'Or (RFI, le 03.12.2018, Le Sport-Football). **Petit prince**: Küçük Prens.

-Les Sud-Coréens, **bourreaux** de l'Allemagne en Russie (0-2), (Le Figaro, le 13.01.2019, Le Sport-Football). **Bourreaux**: Cellat.

- C'était super beau à voir, assure **la pièce maîtresse** des Bleues, Allison Pineau, assumant le statut de favorite de son équipe (Le Monde, le 28.11.2018, Le Sport-Handball). **La pièce maîtresse**: Bel kemiği.

-Déjà **roi** en Europe (RFI, le 03.02.2019, Le Sport-Basket-ball). **Roi**: Kral.

-« On n'est pas de **la viande** » (Le Monde, le 28.01.2019, Le Sport- Handball). **La viande**: Et.

- Düzdeğişmece

-Ligue 1: **Monaco** reprend la deuxième place, **Lille** et **Strasbourg** se sauvent, **Lyon** perd gros ...(Le Monde, le 12.05.2018, Le Sport-Football). **Monaco, Lille, Strasbourg, Lyon** takımları.

-Quatre **poules** (A, B, celle de l'équipe de France, C et D) de quatre équipes disputent un tour préliminaire (Le Monde, le 28.11.2018, Le Sport-Handball). **Poules**: Kadın takımı.

-Les Norvégiens se faisaient moins impressionnants, l'écart montait à + 5 en faveur **des tricolores** (Le Monde, le 28.11.2018, Le Sport-Handball). **Des tricolores**: Fransa Milli Takımı.

-La blessure du **maestro** pourrait « libérer » les adversaires **des Bleus** (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport-Handball). **Maestro**: Orkestra şefi/ **des Bleus**: Fransız Milli Erkek Hentbol Takımı.

-Dans l'autre match du jour, l'**Ecosse** a dominé l'**Italie** dans une rencontre très ouverte à Murrayfield (33-20) (Le Monde, le 03.02.2019, Le Sport-Rugby). **L'Ecosse**: İskoçya takımı. **L'Italie**: İtalya takımı.

-Atasözü ve Deyimler

-Après **s'être hissée sur le toit du monde** en Allemagne fin 2017, l'équipe de France féminine de handball (Le Monde, le 28.11.2018, Le Sport-Handball). **Hisser sur le toit du monde**: Dünya birincisi olmak.

-Huget voir double, Paris **rit jaune(s)** (Le Figaro, le 02.12.2018, Le Sport-Rugby). **Rire jaune**: Acı acı gülmek.

-Sabri Lamouchi a été « **mis à pied** » lundi par le Stade Rennais (Le Figaro, le 03.12.2018, Le Sport-Football). **Etre mis à pied**: Açığa alınmak.

-(...) on aurait du mal à **échapper à cette étiquette** (Le Monde, le 28.11.2018, Le Sport-Handball). **Echapper à cette étiquette**: Damgadan kurtulmak.

-(...) pour faire tourner à **plein régime** (Le Monde, le 10.01.2019, Le Sport-Handball). **A plein régime**: Var gücüyle, en üst düzeyde gayret göstermek.

-La justice française soupçonne M. Takeda d'avoir autorisé le paiement de **pots-de-vins** en vue de l'obtention des Jeux. (Le Monde, le 12.01.2019, Le Sport). **Pots-de-vins**: Rüşvet.

-L'argent, c'est **le nerf de la guerre**, et malheureusement (Le Monde, le 12.01.2019, Le Sport). **Le nerf de la guerre**: Bir karşılaşmada amaca ulaşmak için ihtiyaç duyulan en önemli araç.

-On a toujours un peu **le couteau sous la gorge** (Le Monde, le 12.01.2019, Le Sport). **Avoir le couteau sous la gorge**: Tehdit edilmek.

-Ce **travail de fourmi** a permis de structurer le club (Le Monde, le 11.01.2019, Le Sport- Football). **Travail de fourmi**: Çok sabır, azim isteyen uzun iş.

-Svindal est devenu **l'homme-sandwich** de la Fédération internationale de ski (Le Monde, le 05.02.2019, Le Sport-Ski). **L'homme-sandwich**: İlan panolarıyla gezen adam.

-Une réunion (...) aurait permis d'**enterrer la hache de guerre** entre joueurs, dirigeants et supporters (Le Monde, le 05.02.2019, Le Sport-Football). **Enterrer la hache de guerre**: Baltaları gömmek, barış yapmak.

-Football: Rudi Garcia, **contre vents et marées** à Marseille (Le Monde, le 05.02.2019, Le Sport-Football). **Contre vents et marées**: Bütün engellere rağmen.

4. Tartışma ve Yorum

Spor dili ve spor haber metinlerine çeviri odaklı bakıldığında, yapısal açıdan öncelikle dilbilgisel düzeyde sorunlar göze çarpmaktadır. Bu sorunlar yüklem zamanı, eylem çatısı (etken - edilgen), uzun tümce kullanımı ve önad olarak sıralanabilir. Spor haberlerinde eylem zamanı metnin bütünlüğü açısından önemlidir. Eylem zamanları arasında bir birlik olması metnin anlaşılmasını kolaylaştırır. Eylemler arasında tutarlılık olmaması, metnin bir bütün olarak anlaşılmasını güçleştirir. Merle (2005), canlı spor yorumlarında, kendisini şaşırtan şeyin, geçmiş zaman yerine şimdiki zamanın kullanımı olduğunu; heyecanın etkisiyle, muhabirlerin yaptığı dil yanlışları ve asılsız sözlerinden dolayı saldırıya uğrayabileceğini; ama izleyicilerin yetişin olduğunu ve buna kanmayacağını; kişisel olarak muhabirlerin heyecanını beğendiğini ve yakın temas çalışmanın kolay olmadığını ifade eder. Bu durumun çevirinin sözlü biçimiyle bir yakınlık gösterdiği söylenebilir. Bununla beraber, spor haber metinlerinde şimdiki zaman kullanımının, okuru durumun içine çekmesine, ortamın coşku ve heyecanını hissettirmesine, o anı yaşatmasına vesile olduğu söylenebilir. Öte yandan, Tokgöz (1994: 178)'a göre, spor dilinde eylemin etken ya da edilgen olması spor dili açısından önem taşır. Tümceler arası bağlantının korunması için etken tümce kullanılması, etken ya da edilgen tümceler arasında bir bütünlük olması gerekir. Diğer bir sorun da, uzun tümcelerin bileşik tümcelerden daha fazla anlama zarar vermesidir. Anlam bulanıklığı olmaması, sözün etkisini kaybetmemesi için kısa tümce kullanımının yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Önad kullanımına gelince, spor dilinde önad kullanımının oldukça yaygın olduğu dikkat çekmektedir (Büker, 1992: 50). Ancak bu eğretilmeli, betimlemeli anlatımları, spor dilini daha çekici, ilginç, renkli kılması ve okuruna doğrulanma, onaylanma hissi vermesi bakımından önemli buluyoruz.

Spor haber metinlerinde karşılaşılan önemli sorunlardan bir diğeri de, yabancı terim sorunudur (Bulut, 2018: 16). Spor dili, kökeni gereği pek çok İngilizce sözcük içerir. *Équipe* dergisinin eski yazarı Jacques Ferran (akt. Blanchet, 2006: 12) 80'li yılların başında, İngilizce sözcüklerin yoğun girişini engellemek üzere Fransızca'yı koruma amaçlı Spor Terimleri Komisyonu kurulduğunu belirtir. İngilizce terimlerin yerine mümkün olduğunca Fransızca karşılıklar bulunduğunu söyler. Bu çerçevede tenisin dilsel devrim yaşadığını ifade eder. Örneğin, « *dopage* » (uyuşturucu) « *doping* »; « *reprise* » (hamle) « *time* »; « *filet* » (file) « *let* »; « *jeu décisif* » (belirleyici oyun) « *tie-break* » vb. sözcüklerinin yerini alır. Futbolda ise « *shoot* » (şut) « *tir* »; « *goal* » (gol) « *gardien* »; « *dribbling* »

(çalım, top sürme) « dribble » sözcükleriyle karşılaşılır. Le « penalty » sözcüğü aynı kalırken, le « corner » yerine « coup de pied de coin » (köşe atışı) denmeye başlanır. Türk spor dili de çok sayıda yabancı terim içerir. Bu konuda Anday (1996: 97), Batıda olduğu gibi, yabancı -spor- terimlere bir karşılık bulma görevinin, özellikle yeni buluşlarla, yeni düşüncülerle ilk kez karşılaşılacak ve ülke ekin, endüstri ve ticaretine bunları katan kimselere düştüğünü söyler. Biz de bu sorumluluğun öncelikle spor muhabirlerine ve spor çevirmenlerine düştüğünü kanaatindeyiz.

Spor haber metinlerinde karşılaşılacak sorunlardan bir diğerinin de kısaltmalar ve ad türetme olduğu söylenebilir. Kısaltmaların, meslektan olmayan, sade okurlar için anlaşılması zor olabilir. Kaynak dilde kısaltmaların açıklamalarına çok az rastlandığı dikkat çekmektedir. Ad türetme ise dilsel olduğu kadar kültürel bir olgudur. Çevirmenin her iki dil ve kültürü iyi bilmesi gerektiği kanısındayız.

Spor muhabiri Jacques Marchand (akt. Ligas, 2009: 2)'a göre, spor ayrı bir dünyadır. Spor muhabiri olmak her şeyden önce imtiyazlı bir tanık olmaktır, her anın özünü bulmak, her anı kavramak ve onu sözcüklerle dondurmaktır. Spor dilinin gelişmesi ve zenginleşmesinin sorumlusu öncelikle spor muhabirleri tarafından takip edilen sporcuların bizzat kendisidir. Çünkü önce spor vardır, sonra sporu ifade etmek, anlatmak, yazmak, betimlemek için sözcükler vardır. Spor muhabiri diğer muhabirler gibi değildir, onlar uzmanlardır, tıpkı çevirmenler gibi. Sadece temel gazetecilik tekniklerini bilmek zorunda değil, aynı zamanda takım sporlarından atletizme, mekanik sporlardan, tenis, golf, doğa ve dövüş sporlarına kadar çok sporlu bir kültüre, özel alan bilgisine de sahip olmak zorundadırlar. Olayların canlı izleyicisi olan spor muhabiri, acil durumları yöneterek, bilgi ve sonuçları çözümler, yorumlar ve iletir (Ligas, 2009: 2). Bu açıdan bakınca, spor muhabiri ile çevirmen arasında bir benzerlik kurulabilir. Kaynak metni ilk gören, çözümleyen, çeviren ve erek kitleye ileten, erek dil ve kültürün gelişimi ve zenginleşmesine katkı sağlayan çevirmendir. Ama spor muhabirinin söylediklerini aynı etki ve heyecanı yaratacak şekilde çevirecek olması nedeniyle aralarında bir ayırım söz konusudur.

Spor dilinin gelişebilmesi için spor terimlerini günlük dile kazandırmak gerektiği kanısındayız. Bu kazanımın, sporun toplum hayatına tam olarak yerleşmesi, « beşikten mezara spor » anlayışıyla mümkün olacağı düşüncesindeyiz. Bu konuda A Milli Kadın Hentbol Takımı Başantrenörü Birol Ünsal *TRT Spor Hentbol* (31.05.2018) Programında, « toplumda öncelikle bir spor kültürü oluşturmak, sporu hem sağlık hem de sosyallik için bir yaşam şekli olarak benimsemek, onu hayatın bir parçası yapmak gerektiğini » vurgular. Çünkü spor bedensel (kas-iskelet sisteminin gelişimi, güç ve dayanıklılık artışı, dolaşım-solunum düzenliliği, vb.), ruhsal (öz-gelişim, rekabet, macera, heyecan, algı değişikliği, öz-güven artışı, zihinsel rahatlama, vb.) ve toplumsal (toplumsal etkileşim, kendini gösterme, kabul/onay görme, konum yükseltme, üstünlük duygusu, kazanma isteği, arkadaşlık ilişkileri, vb.) faydalar sağlar (Doğan, 2004: 61-2). Sporun faydaları anlaşılıp geniş kitlelerce benimsedikçe, spor dili ve haber metinleri daha çok kabul görecektir, okunacak ve anlaşılacaktır. Böylece,

spor dili günlük dille özdeşleşerek canlı, eğretilmeli bir dil kullanımına aracılık edecektir. Öte yandan, her spor dalının kendine özgü bir sözvarlığı içermesi çevirmen açısından bir güçlük olarak görünmektedir. Çevirmenin bütün spor terimlerine egemen olacak kadar bilgi sahibi olması, hatta bir ya da birkaç spor dalında uzmanlaşması gerekir. Çevirmenin erek dilde de aynı etkiyi yaratacak şekilde çevirmesi, yaratıcılığının yanı sıra, sportif bakış açısıyla dersek, « tam adanmışlığının » da bir göstergesi sayılacaktır.

Spor dilinin sporun doğasında var olan heyecan olgusunu okurlarına aktarabilecek nitelikte olması (Kaya, 2002: 145); spor haberlerinde dilin sadelik, kesinlik, canlılık, doğruluk, açıklık ve özgünlüğe zarar vermeyecek şekilde kullanılması, sözcük dizimi ve dilbilgisi kurallarına uyulması (Tokgöz, 1994: 174) gerektiğini düşünüyoruz. Çevirmenin spor dilinin bu özelliklerini koruması, her bir alanına ait bütün terim, deyim ve ifadelerin anlamını doğru anlaması ve doğru aktarmasının iletişimsel eşdeğerliği sağlaması bakımından gerekli olduğu kanısındayız.

SONUÇ

Bu çalışmada spor dili ve spor haber metinlerinde karşılaşılan çeviri güçlüklerini metin türü, yapısal açıdan (kip-zaman-görünüş, eksilteli anlatımlar, ad türetme); anlamsal açıdan (örtmece, ödünçleme, kısaltmalar) ve kültürel açıdan (jargon, klişe, argo, söz sanatları, atasözü ve deyimler) incelenmiştir. Sonuç olarak, spor dilinin kendine özgü bir jargon, klişe, argo, eğretilmeli ve deyimsel ifadeler, teknik ve özel terimler içermesi, kültürel ve sosyal özellikler taşımasından dolayı çevirmeni zorlayan bir dil olduğu kanaatine varılmıştır. Buna göre, spor haber metinlerinin çevirisinde amacın erek dil ve kültür odaklı bir iletişim olması, çevirisinde bu unsurları içeren bir yöntem benimsenmesini gerekli kılar. Bunun için, spor dili ve haber metinlerinin iletişimsel ve kültürel özelliği dikkate alındığında, iletişimsel çeviri yaklaşımı benimsenebilir, spor dili çevirilerinde yol gösterici bir yöntem olarak belirlenebilir. Bu yöntemin erek kültürde amaçlanan işlev ve iletişimin oluşumunda yararlı olacağı söylenebilir. Spor dili çevirisinde, çevirmene süreç ve yöntem açısından ışık tutabilir. Çevirmenin spor dilinin özelliklerini göz önünde bulundurarak, metin türü geleneğini koruyarak, erek dil ve kültüre açık, anlaşılır, doğru, yansız ama spor dilinin gelişimi adına yaratıcı, canlı eğretilmelerle çevirmesinin uygun olacağı ifade edilebilir.

KAYNAKLAR

- Anday, M. C. (1996). *Dilimiz Üzerine Konuşmalar*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Baylon, C., Fabre, P. (1990). *Initiation à la linguistique*, Paris: Nathan.
- Blanchet, B. (2006). *Parlez-vous Le Sportif ?*, Dossier, Juin 2006, En jeu une autre idée du sport, Vol. 399, 9-13. Erişim adresi: www.cairn.info/revue-ela-2012-1-page-43.htm, (01.24. 2019).
- Bulut, A. (2018). *Türkiye’de Futbol Çevirmenliği*, İstanbul: Çeviribilim Yayınları.
- Büker, S. (1992). *Tenisten Sonra Sodasız Viski*, Ankara: İmge Kitapevi.

Cyclisme: *Les expressions et jargon du cyclisme*. Erişim adresi: <https://www.lexpertvelo.com/dossier-cyclisme-et-decouverte-les-expressions-et-jargon-du-cyclisme-4-265.html>, (26.01. 2019).

Cyclisme: *Le jargon cycliste*. Erişim adresi: http://ilpiccolodiavolo.over-blog.com/pages/Le_jargon_cycliste-5863496.html, (27.01.2019).

Delatour, Y., Jennepin, D. ve diğ. (2004). *Nouvelle Grammaire du Français*, Paris: Hachette.

Doğan, O. (2004). *Spor Psikolojisi*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Football: *Lexique des termes et des expressions utilisés*. Erişim adresi: <http://footballclubcamplong.e-monsite.com/blog/wiki-foot/football-lexique-des-termes-et-des-expressions-utilises.html>, (03.02.2019).

Football: *Les expressions footballistiques décryptées*. Erişim adresi: <https://www.linternaute.com/sport/foot/1046779-les-expressions-footballistiques-decryptees>, (02.02. 2019).

Girod, A. (2005). *Sport, Communication et Pédagogie*, Paris: Amphora.

Göktürk, A. (2010). *Çeviri: Dillerin Dili*, İstanbul: YKY Yayınları.

Guidère, M. (2008). *Introduction à la traduction*, Bruxelles: De Boeck.

Guiraud, P. (1984). *Anlambilim* (Çeviren: Berke Vardar), Ankara: Kuzey Yayınları.

Handball: *Lexique du handball*. Erişim adresi: <http://wbab.e-monsite.com/pages/lexique-du-handball.html>, (28.01.2019). Hatim, B., Mason, I. (1990). *Discourse and the Translator*, London: Longman.

Hervey, S., Higgins, I. (1992). *Thinking Translation, A Course in Translation Method: French to English*, London, NewYork: Routledge.

Jacobson, R. (1963). *Essais de linguistique générale*. 1. Les fondations du langage, Paris: Minuit.

Jakobson, R. (1959). *Théories contemporaines de la traduction (XXe siècle)*. Erişim adresi: https://is.muni.cz/el/1421/podzim2011/FJPR001/um/FJPR001_Textes_2.pdf?lang=cs, (13.01.2019).

Kaya, A. Y. (2002). Spor Basınında Dil Kullanımı, *Selçuk İletişim Dergisi, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, Cilt 2 (2), 142-149.

Kıran, Z. (1996). *Dilbilim Akımları*, Ankara: Onur Yayınları.

Ligas, P. (2009). *Les Langues du sport*, Actes du Colloque international, Rome: Libera Università degli Studi San Pio V.

Merle, P. (2001). *Le foot comme on le cause*, Paris: Hors Collection.

Newmark, P. (1991). *About Translation*, Clevedon: Multilingual Matters.

- Nida, A. E. (1964). *Toward a Science of Translating*, Edi. E.J. Brill: The Netherlands. Erişim adresi: <https://tr.scribd.com/doc/294853332/Eugene-Nida-Toward-a-science-of-translating-bible> translating-1964-pdf, (13.01.2019).
- Polat, Y. (2006). *Her Yönüyle Fransızca Dilbilgisi*, Ankara: Kurmay Yayınevi.
- Raková, Z. (2014). *Les théories de la traduction*, Brno: Masarykova Univerzita.
- Raková, Z. (2015). *Çeviri Kuramları*, (Çeviren: Yusuf Polat), Çevirmen Yayını.
- Robert, P. (1987). *Le Petit Robert 1: Dictionnaire Alphabétique et Analogique de la Langue Française*, Paris: Hachette.
- Rugby: *Les expressions du rugby*. Erişim adresi: <http://www.clignancourt-rugby.com/les-expressions-du-rugby>, (24.01.2019).
- Tokgöz, O. (1994). *Temel Gazetecilik*, Ankara: İmge Kitapevi.
- Ünsal, B. (2018). *Spor Her Yerde, Hentbol*, TRT Spor, Yayın Tarihi: 31.05.2018. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=5eGKecA1x8>, (30.01.2019).
- Waitley, D. (1993). *Kazanmanın Yeni Dinamiği*, (Çeviren: Belkıs Çorakçı), Ankara: İnkılap Kitapevi.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, İstanbul: Multilingual Yayınları.